

PENNAD DIGERIÑ

Charles ha Paul Géniaux. Al luc'hskeudenniñ, un tonkad.

Abaoe meur a vloavezh e vez lakaet en a-raok al luc'hskeudenniñ gant mirdi Breizh, dre ginnig a bep eil labour luc'hskeudennerien a vremañ ha hini luc'hskeudennerien a zo en e zalc'hadoù gladel dezhañ.

En o zouez, Charles ha Paul Géniaux, genidik eus Roazhon, a zo bet war ar micherioù embanner, luc'hskeudenner, kazetenner, skrivagner. Padal int dizanavezet frank hiziv an deiz, war-bouez gant Roazhoniz zo o deus klevet komz eus an anv familh-se, marteze dre un anv straed pe sportva.

Gant an diskouezadeg e vez kinniget adober anaoudegezh gant oberenn luc'hskeudenniñ an daou vreur Géniaux : hag int beajourien vras e kasont ac'hanomp, dre ar skeudennoù, eus Breizh da Brovañs, dre Bariz, betek Tunizia ha Maroko, etre ar bloavezhioù 1890 hag ar bloavezhioù 1920.

En diskouezadeg e vez kinniget meur a zoare skoroù luc'hskeudenniñ :

- Koc'hennoù ginel war wer pe war film, mammoù orin ret d'an diskuliañ skeudennoù.

Gant ar chizidik m'int e ranker diskouez anezho ouzh ar gouloù an nebeutañ ar gwellañ.

- Tennadennoù eus ar mare, tennadennoù orin anezho, graet pa oa bev al luc'hskeudennerien.

Tennadennoù a vremañ, tennadennoù graet en amzer hiziv diwar ar c'hoc'hennoù ginel orin

Lodenn 1

Daou vreur war al luc'hskeudenniñ

Ganet eo bet Charles (1870-1931) ha Paul (1873-1929) Géniaux en ur familh vourc'hiz, desket-kaer ha pinvidik a-walc'h. Medisin an arme eo o zad hag e redioù micher a laka an holl familh da zilojañ ingal. Gant ur bugaleaj o veajiñ e tiwan o c'hoant mont da lec'h all : eus Roazhon da Gorsika ha dre Aljeria ez a o selloù danvez luc'hskeudennerien war lemmaat dindan oabloù gwall zisheñvel.

Charles, an henañ, a sach d'e heul Paul, e eil-henañ, koulz hag e c'hoarezed, da sevel krouidigezhioù a bep seurt merket atav gant ar faltazi hag an ijin. Eus pezhigoù-c'hoari da gazetennoù savet war ar prim e vez skoulmet etrezo liammoù a bado a-hed o buhez.

En Aljeria (1884-1886) e krog Charles da zeskiñ al luc'hskeudenniñ. Distroet da Roazhon (1893), e sav gant Paul o c'helaouenn gentañ a embannont o luc'hskeudennoù enni. Goude bezañ klasket ha c'hwitet kevrediñ an eil gant egile e Pariz (1898), lec'h ma adkemeront studio ur c'henseurt, e chom an daou vreur pep hini war e erv, war hentoù disheñvel : mont a ra Paul da luc'hskeudenner kelaouer, tra m'en em daol Charles d'ar c'hazetennerezh ha d'al lennegezh, hep dilezel al luc'hskeudenniñ evit kelo.

Lodenn 2

Dindan gazel-ge gant Breizh

Breizh, andon o awen

Evit Charles ha Paul Géniaux eo liammet Breizh gant ar bugaleaj ha gant mare ar vakañsoù. A orin eus Morbihan eo ar familh eus tu o mamm ha perchenn eo war meur a di eno. Stank eo ar chomadennoù etre Muzilheg, Beler, Roc'h-an-Argoed hag aes eo evel-se da gaout ur gwir anaoudegezh eus al lec'hioù hag eus an dud.

Awenet eo kentañ labourioù luc'hskeudenniñ micherel Charles ha Paul gant o bro hepken. Diaes eo lakaat al luc'hskeudennoù-se war gont hini pe hini eus an daou vreur, dibosupl a-wechoù zoken, gant ar boutin m'eo an danvezioù hag o tont ingal.

Ar savouriezh relijiel, ilizoù ha kalvarioù, a ya d'ober un danvez awen kentañ. Awenet int muioc'h gant ar vuhez war ar maez eget gant ar c'hêrioù, dre vras.

Dre zaremprediñ tiegezhioù peizanted, e Muzilheg pergen, e luc'hskeudennont ar vuhez pemdez, an annezioù, ar gouelioù, ar gizioù. Evezhiek ouzh al lec'hioù hag ouzh an dud e tisplegont ur stil deskrivañ a vez adtapet ganto pa luc'hskeudennont danvezioù all e lec'h all e Breizh. Embann a reont o skeudennoù e kelaouennoù liesseurt ha dindan stumm kartennoù-post.

Ar c'horpus skeudennoù Breizh anavezet a sell ouzh ur prantad berr a-walc'h hag a grog en-dro da 1890 evit echuiñ e-tro 1906.

Lodenn 3

Paul Géniaux

28 a viz Kerzu 1873 - 21 a viz Kerzu 1929

Un emzeskad eo Paul Géniaux. Goude e zeroù e-kichen e vreur ez a kuit eus Roazhon evit mont da Bariz e 1896 hag en em deuler a ra d'ar c'helaoua dre luc'hskeudennoù evit ar c'hazetennoù. Gwerzhañ a ra e luc'hskeudennoù eus Breizh a zo embannet e kelaouennoù liesseurt ha dindan stumm kartennoù-post.

An temoù bet staget ganto e Breizh a ya d'ober un neudenn vlein a verk e labour e Pariz betek ar bloavezhioù 1910 : micherioù bihan ar straedoù, pennadoù-buhez er foarioù hag er marc'hadoù, ar monedone dizehan e straedoù Pariz, kement a draoù hag a gas anezhañ da seveniñ kelaouadennoù stank ha dre ar munud. Seveniñ a ra ivez rummadoù luc'hskeudennoù diwar-benn bed ar vicherourien hag obererezhioù ar merc'hed dreist-holl : micherourezed al labouradegoù butun, alumetez, madigoù, perlez, gwrierezed sindikad an nadoz, a zo poltredet e kreiz o labour.

Adal 1913 e tro war-du al luc'hskeudenniñ dilhaderezh, ha dreist-holl an dilhaderezh war an tachennoù redadegoù kezeg, lec'hioù ma vez diskouezet patromoù ar wrierien veur. Labourat a ra evel luc'hskeudenner dilhaderezh betek dibenn e vuhez, embannet e vez ingal e luc'hskeudennoù. Goude e varv eo bet prenet e zalc'had gant ul luc'hskeudenner all a raio freuz-stal buan.

Lodenn 4

Charles Géniaux

12 a viz Du 1870 - 19 a viz Meurzh 1931

Un den entanet eo Charles Géniaux : hag eñ krennard e tizolo gant berv al luc'hskeudenniñ hag en em deuler a ra war ar memes tro en embann kazetennoù o sammañ war un dro ar renerezh hag ar skrivañ pennadoù. Met dont a ra skuizh buan gant al luc'hskeudenniñ, mennout a ra mont da skrivagner.

E 1904 e teu war maez e romant kentañ *La cité de mort*, hag un daou-ugent bennak a romantoù a zeuio da heul. Sebezus eo e broduiñ lennegel met diaes eo dezhañ kavout e lennerien ha ne zeu ket a-benn da vevañ diwar e bluenn, daoust m'en deus bet priz meur ar romantoù a-berzh an akademiezh c'hall e 1917. Ret eo dezhañ mont da gazetenner ha da luc'hskeudenner kelaouaer evit gounit e vuhez.

Fromet don gant maezioù, gouloù, sevenedurioù ar mor Kreizdouar pa oa bugel, ne baouez ket Charles da zistreiñ er broioù-se a ya d'ober ur gwir andon awen. Ober a ra e annez evit mat e kreisteiz Frañs goude ar Brezel Bras.

Betek dibenn e vuhez ez a ar skrivañ giz ar gazetennerien d'ober e labour pemdez. Embann a ra kantadoù a bennadoù diwar-benn danvezioù ha lec'hioù a bep seurt : glad, savouriezh, kinklerez, eus Breizh da Langedok, dre Norzh Afrika ha Pariz.

PENNAD KLOZAÑ

Gouel an ankounac'h

Labouret o deus ar vreudeur Géniaux evit ma vo dalc'het koun eus micherioù bihan Breizh, Tunizia pe Pariz, dre luc'hskeudenniñ anezho ha merzhet o deus spis o vreskted. Int-i, avat, a zo kouezhet tamm pe damm e poull an ankounac'h. Padal eo bet diskouezet anaoudegezh dezho, hag int bev, gant o c'hetpared evit o luc'hskeudennoù, a seurt hag a galite gant reoù luc'hskeudennerien all anavezet c'hoazh hiziv an deiz.

A-bouez eo bet an temzoù-spered hag istor ar familh : Paul, uvel ha dilorc'h, Charles, o chom war e c'hoant da viken, en deus dilezet al luc'hskeudenniñ en e vev evit ar skrivañ. Gant ur meskad soutil eus an holl aozennoù-se eo bet lakaet gouel an ankounac'h war o obererezhioù hag o spered-krouiñ.

E mirdi Breizh, dre brenadennoù ha meur a zonezon, a-berzh ar familh pergen, eo bet diroget ar ouel-se. An dalc'hadoù miret en ensavadurioù a zo anavezet gwelloc'h, hini mirdi Breizh, aes da ziraez dre porched an dastumadoù, a ginnig adreiñ buhez da oberenn luc'hskeudenniñ Charles ha Paul Géniaux.